

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca 11.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.

Félévre 4 „

Negyedévre 2 „

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Olvasóinkhoz!

Lapunk január elsején az **ötödik** évfolyamba lépett. Négy éve, hogy ernyedetlen buzgalommal és önfeláldozó kitartással küzdünk ügyünk igazságáért.

Megelégedéssel, sőt büszkeséggel állithatjuk, hogy működésünket olyan rendkívüli siker koronázta, minővel zsidó felekezeti hirlap eddig nem dicsekedhetett.

E sikert egyrészt munkatársaink közreműködésének, de másrészt előfizetőink hathatós támogatásának is köszönhetjük. És mikor e támogatást a jövőre kérjük, esedezünk egyuttal a lap terjesztése érdekében is mindent megtenni; mert minél szélesebb egy lap olvasóköre, annál nagyobb hatást képes gyakorolni.

A szerkesztőség.

Azon t. előfizetők részére, kiknek előfizetésük január hó elsején lejár, lapunk múlt heti számához postautalványokat mellékelünk azzal a kérelemmel, hogy a megrendeléseket mielőbb teljesíteni méltóztassanak.

Az „Egyenlőség“

előfizetési feltételei:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.

Félévre 4 „

Negyedévre 2 „

Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba (IV. ker., Váci-utca 11. sz. küldendők.)

A kiadóhivatal.

Ötödik évfolyam.

Lapunk jelen számával az **ötödik** évfolyamot kezdjük meg. Teljes négy éve, hogy az „Egyenlőséget“ alapítottuk. Izgalmas időben látott napvilágot és azzal a czéllal indult meg, hogy ez izgalmat lecsillapítja. A magyar zsidóság ellenségei gyalázatos váddal léptek ki a küzdőterre és a magyar zsidóság védelem nélkül volt. A nemzet eleinte kétkedőn fogadta az antiszemita vádaskodást; de miután ellenségeink minden jogot és igazságot lábbal tipró vakmerősége az üldözött zsidóság iránti bizalomnak utolsó szálát is lerombolta. majdnem általánossá lett a hit, hogy a zsidók ellen szórt vádak igazságon alapulnak. E válságos helyzetben az Egyenlőség bontotta ki zászlaját, felhívta minden elfogulatlan magyar embert arra, hogy vizsgálja meg a felhozott bizonyítékokat, ítélje meg az ellenség eljárását és mérlegelje azokat az indokokat, melyek az antiszemitizmust a gyalázatos vád inszczenálására birták.

Felhívásunk nem volt eredménytelen. A bátor hang, mely ártatlanságunk öntudatából eredt, nem zsidó körökben is visszhangra akadt és karunk, melyet ügyünk igazsága edzett, az ellenség táborában rést ütött, melyen át az antiszemitizmus aljas cselszövényei kikandikáltak.

Lapunk kezdetben csak is annak a feladatnak szentelte minden erejét, hogy az ellenségeink által emelt vérvád alaptalanságát bebizonyítsa. Nehéz harczokat kellett vívnunk a butaság a félrevezetés, a bujtogatás, roszakarat és rágalmazás ellenében. Az antiszemita ponyvairodalom egész özönével szemben mi egyedül álltunk, szilárdan, tántorithatatlanul, a viharok daczára melyeket ellenünk zuditottak. A sajtóperek, kihívások és fenyegetések egész sorozata sem birt bennünket a kitűzött céltól elterelni. És szívóságunk, lelkesedésünk jutalma az igazság győzelme vala.

De a harcz ezután sem szünt meg. A rituális bünt csináló banda leálcázása után az ellen a hangulat ellen kellett küzdenünk, mit a néprontó elemek a tömegben keltettek és ami még akkor is forrongott, mikor a bíróság teljes elégtételt nyújtott az ártatlanul meghurcoltaknak.

Törekvésünk ekkor oda irányult, hogy a magyar zsidóság polgári és társadalmi becsülete mellett lándzsát törjünk, hogy a magyar zsidóság missziójára utaljunk, melyet a magyar állameszme megizmosodása érdekében teljesít, hogy a zsidó magyarok hazafias szellemére hivatkozzunk, és kimutassuk, hogy egyenjogosításunk a haza minden más felekezeti polgárával, nem kegyadomány, hanem véres áldozatokkal szerzett jogunk.

Hogy ilyen feladatok mellett, csak kisebb figyelmet szentelhettünk felekezeti ügyeinknek, azt mindenki természetesen fogja találni, aki tudja, hogy első sorban a külbéke biztosítása szükséges a kebelbeli differenciáink áldásos kiegyenlítésére.

A helyzet, fájdalom, még most sem tisztult annyira, hogy egész erőnket felekezeti ügyeink rendezésére fordíthatnánk.

Az antiszemita sajtó szennyecsatornáit még mindig a nép közé viszi a gyűlöletet és a parlamentben egy 17 tagból álló párt hirdeti a zsidóság elleni hadjáratot. Az antiszemitizmus nem csökkent, csak küzdöttért változtatott. Azelőtt csapszékekben és utcá-

kon dühöngött, most a szobákba és szalonokba vonult.

Hogy meddig fog tartani üldözésünk, az egyedül védelmünktől függ. Ha tovább is engedünk diót törni fejünkön, akkor nemsokára ismét egy Tisza-Eszlár-ra ébredünk és újra elől kezdik az aknamunkát azok, kiknek bujtogatás a kenyerük és forradalom és pusztítás a jelszavuk.

Az Egyenlőség
szerkesztősége.

Reformtörekvések Amerikában.

Mult heti számunkban jeleztük azon mozgalmakat, melyek az amerikai zsidókat egy idő óta foglalkoztatják. Reformokat akarnak életbe léptetni, melyek a zsidó vallást azon szertartásoktól megfosztanák, melyek — az amerikai reformatorok nézete szerint — a valáshoz semmi közük — és a melyek a mai „kor igényeinek meg nem felelnek. Egyébiránt ez csak mellékes célja a kérdéses reformoknak. Mint az »Occident« jelenti a főtörekvés oda irányulna, a zsidóságot mint az egy isten eszméjének legtisztább hirdetőjét a világ elé állítani, hogy ez eszme propagálása annál könnyebb lehessen.

A következőkben közöljük ama gyűlés lefolyását, a mely e reformkérdések megvitatása végett november hó 16-án Pitsburgban tartatott.

A jelentés az »Occident« szerint ekkép hangzik:

Hétfőn, azaz, 1885 november 16 az Alleghemityben gyűlést tartottak, melyben mindössze 35 rabbi vett részt

TÁRCZA.

Tanulmányok.

— Az Egyenlőség eredeti tárczája. —

Közli: *Velencei Lajos.*

XIII.

A népdalok és közmondásokban nyilvánul a nép költő és gondolkodó ereje. A nemzeti költészet elemeit a népdalokban látjuk letéve. Népköltészetünk egyik főérdeme a valóság, miszerint amit benne találunk, az mind igaz tény. Tehát minden betű adat, a történet, az erkölcs, az izlés, vagyis a nép egész belsejének felvilágosítására. A népdalokban látható a nép a maga egész valóságában.

A közel multban sok helyütt a nép hazánkban még ősi állapotot élt, s a művelődésnek semmi hangja nem jutott még be hozzá, kivéve tán a vasárnapi harangszót s néhol még nyelvét is úgy beszélte, mint a két halotti megszólítás. Ő semmit sem tanult, s vajon elfeiedte-e amit tudott hagyományilag? Azt inkább; annál jobban megőrizte eszméit, kedvelt tárgyait, s csak egy idegen sugárt sem bocsátott be gondolat

világába. A népdalok emlékezet által élén, nem kötetnek meg a betűkben s így korról-korra nyernek csinosodást, új mázt, simaságot, s csak a bennük lapangó eszme után mondhatunk valamit eredetükről. Népköltészetünk a társadalom minden rétegével, a lelkiállapotokkal és a különböző népfajokkal foglalkozik. Így látjuk a zsidó népet is megőrkítve a népdalokban, melyek itéletet mondanak gondolkodásmódjáról, hiven tükröztetik vissza tulajdonságait és életmódját. Legtöbb helyen mint kereskedő van feltüntetve, se jó, sem pedig rossz színben, csakis úgy, amint ez az életben előfordult. Igen jellemző a falusi zsidó házalóra nézve a következő népdal:

„A szegény zsidó azon gondolkodik,
Hogy ha elmul a szombat, miként dolgozik:
Veszi botját és a batyuját, — Ugy indul meg fuva fuvolát.“

A zsidó kereskedik mindenfélével, ami csak keze ügyébe esik; így a többek közt zabbal:

„Meg ne mondja komámasszony az uramnak,
Hogy cladtam a zabomat a zsidónak —“

Vagy pedig:

„Kiszakitok a ménesből egy csikot
Mócsi zsidó majd ad érte abrakot,“

Miután az értekezlet szervezve volt, a következő rezolucziót fogadták el:

Tekintettel a zsidóság kebelében felmerülő nézeteltérésekre, mi, mint az amerikai zsidó reform képviselői, össze gyűltünk, hogy a Philadelfiában 1869 megkezdett reformművet folytassuk.

I. Mi minden vallásban kísérletet látunk a végtelen megértésére. A kinyilatkozás minden módja, minden könyve, minden forrása pedig, mely valamely vallási rendszerben szentnek tartatik, az emberben levő isteni szellemnek jelénlétét tükrözteti vissza. Mi kinyilatkoztatjuk, hogy a zsidóság az isteni eszme leg tisztább felfogását képviseli. Kijelentik továbbá, hogy a zsidóság volt az, mely az üldözések, harczok és kísértések daszára képes volt ezt az eszmét mint vallásos alapigazságot az emberiség számára fentartani.

II. A biblia azon jelentésében, miszerint a zsidóság hivatása az egy istenség eszméjének terjesztése, hiszünk; hiszünk továbbá a zsidóságnak felavatásában hogy a népek papja, tanítója legyen, és hogy a biblia a legjelentékenyebb eszköze a művelődésnek. Hisszük, hogy a természettudomány terén tett újabb felfedezések a zsidó vallás hitelveivel és a biblia állításával semmi képpen nem ellenkeznek, mert a biblia csak korának primitív fogalmait adja elő, midőn az isteni gondviselés és igazság tényeit csodákba burkolja.

III. A mózesi törvényekben, mi a zsidó nép nevelési rendszerét kifejezve látjuk, hogy misszióját Palesztinában teljesíthesse. Ma azonban kötelezőknek csak az erkölcstanokat fogadhatjuk el és fentartjuk azokat a szertartásokat, melyek életünket emelkedetté, szentté

teszik, de elvetjük azokat, melyek a modern civilizáció szokásaival és nézeteivel össze nem férnek.

IV. Kijelentjük, miszerint minden mózesi és rabbinusi ét-és egyházi törvény, a mostani kedélyi és szellemi hangulatoknak meg nem felelő befolyások alatt alkottatott, és ennél fogva azok gyakorlata nem is képes a modern zsidót egyháza iránt lelkesedéssel eltölteni.

V. A modern aera kedély- és szellemi fejlődésében a zsidóság misziójának célhoz való közeledését látjuk, mely cél abban áll, hogy béke legyen a földön az emberek közt felekezeti, faji különbség nélkül. Mi többé nem tartjuk magunkat külön nemzetnek, hanem csak egy egységes felekezettnek, minélfogva nem kívánkozunk vissza Palesztinába, és nem kívánjuk a régi kultuszt Aron fiai alatt.

VI. Mi a zsidóságban haladó vallást látunk, mely képes mindig az ész követelményeihez alkalmazkodni, de emellett nagy multunkkal való történeti azonosságunk fentartásának szükségéről meg vagyunk győződve, Miután a zsidó vallás a kereszténység és az izlám anyavallása, tiszteljük e vallások providenciális misszióját az erkölcsi igazságnak és az egy istenség eszméjének terjesztése körül. És elismervén azt, miszerint a jelenkor emberbaráti szelleme szövetségesünk, testvéri kezet nyújtunk mindazoknak, kik az igazság és béke helyreállítása körül szolgálatot tesznek.

VII. Elismerjük a zsidóság tanát a lélek halhatatlanságáról, mert ezt a tant az emberi szellem isteni természetében meggyökerezve látjuk. Ellenben visszautasítjuk a testi feltámadás és a tulvilági megtorlás (Gehenna) vagyis: a pokol és paradicsomról szóló összes eszméket és nyilatkozatokat,

továbbá bőrrel is szokot vásárra várni:

„Bőrrel kereskedik a vén Áron,
Vásárra indult két rossz számaron;
De a számar elakadt a sáron,
S Áron sem volt a vásáron.“

Vagy:

„Nincsen széna, nincsen abrak
Édes lovam agyon csaplak,
Bőrödet zsidónak adom“

A zsidó ruhával is kereskedik:

„Kinek nincsen krinolinos szoknyája,
Menjen el az Iczik zsidó boltjába,
Irja fel a vén asztalára;
Hogy neki nincs krinolinos szoknyája.“

(Ezen dal valószínűleg Mária Terézia korában keletkezett, minthogy azon időben hazánkban igen el volt terjedve a krinolin divat).

Legtöbb népdalaink, melyekben zsidó kereskedőről van szó, a pirosítót emlegetik mint legjobb forgalmi cikket:

„Hallod-e te batyus zsidó,
Van-e nálad pirosító,
Az én rózsám olyan sárga,
Rámegyen száz forint ára.“

Vagy:

„Zsidó, zsidó, Iczik zsidó,
Van-e nálad pirosító,
Halvány a babám orcája,
Ráfér három forint ára“

Hogy mennyire fogyasztották a faluban a pirosítót, bizonyítja a népdal, melyben a zsidó boltjának leégéséről van szó:

„A szentesi utca végén,
Megégett a deszka bódé,
Benne égett Iczik zsidó,
S mindenféle pirosító.“

Szomoruan említi a nép a zsidó halálát, most többé nem kaphatnak pirosítót:

„Megvan még a vörös zsidó,
Van is annál pirosító.“
„Meghalt már a vörös zsidó,
Elfogyott a pirosító.“

A zsidóról egy gyászdal ma napság is lehet még hallani majd minden városban:

„Meghalt a zsidó
Nincsen már zsidó . . .“
Nem mondja már a faluban: mi van eladó?“

VII. A mózesi törvények szelleme értelmében, mely oda irányul, hogy a gazdagok és szegények közti viszony rendeztessék, kötelességünknek tartjuk a jelenkor nagy problémájának a jog és igazság alapján való megoldásához járulni és azon bajok eltávolításánál közreműködni, melyek a társadalom mai szervezetéből eredtek.

Ime, ebből a nyolcz pontból áll a reform programja, melyhez még csak ezt az egyet iktatunk ide, hogy a rabbiértekezlet hosszabb vita után kimondta, hogy a vasárnapi istentisztelet (szombat helyett) a hitközségek helyi viszonyaihoz képest hozandó be, mert a zsidóság szellemével ez nem ellenkezik. A sabbathnak nincs vallási, hanem csak historiai jelentősége, a mi abban áll, hogy a világ összes zsidói ezt a napot ismerték el ünnepnapnak.

Végül felemlítjük, hogy a sabbathnak vasárnapal való felcserélése nem ujság. Németországban már 1845. tették az első kísérletet, a változást azzal indokolva, hogy az istentisztelet az által látogatottabbá válnék, ha vasárnapra tétetnék át. A gyakorlat azonban azt mutatta, hogy ez nem használt semmit. Sőt a berlini izr, reform egyház vasárnapon tartott istentiszteletére ép oly gyéren lesznek meglátogatva, mint a melyek szombati napokon meg tartatnak.

Jókai Mór Vereschagin képeiről.

A Nemzet karácsonyi számában Jókai Mór Verescsaginnak ugynevezett bibliai képeiről nyilatkozik. Miután e nyilatkozatban zsidó törvények re történik hivatkozás, köteles-

ségünknek tartjuk a nagy költő cikkét olvasóinkkal ismertetni, hogy esetleg a tárgyhoz hozzá szólhassanak. Egyuttal adjuk a festőnek Jókaihoz intézett levelét is, hogy olvasóink teljesen tájékozva legyenek, azon különféle felfogás felől, melyet hivatott körökben bizonyos dogmákról táplálnak.

Verescsaginnak Jókaihoz intézett levele eképek hangzik:

Maisons Laffitte 9. Deczember 1885.

Uram!

Rövideden válaszolok, hogy végét szakítsam azoknak a beszédeknek és irkálásoknak, a miket a jezsuiták intéztek képeim ellen.

Sem a Krisztus, sem Péter és Pál apostolok, sem senki az ő kortársaik közül, sem az evangelisták nem szólnak Mária szüz voltáról egész élete folyamán keresztül. Ez a legenda később alakult, s nem tekinthető egyébnek egy kedves és költői haeresisnél. Az evangélium (Máté, I, 25) azt mondja, hogy Jézus születéseig Mária nem ismerte Józsefet; a mi nem vonja maga után, hogy később, egy hosszú hitvesi élet folyamán át, férjétől ne lettek volna gyermekei.

Aztán meg a Krisztus, az apostolok és az evangelisták határozottan bizonyítják ez utóbbtól született gyermekek létezését: ennél fogva én, a Jézus testvéreinek kérdését megoldottnak tartom.

Fogadja ön uram, stb.

V. Vereschagin.

Utóirat.

Szükséges tiltakoznom a „keresztényellenes“ elnevezés ellen, a mit képeimnek adtak, s miután kény-

Említve van a zsidó a betyárdalokban is:

„Rongyos csárda, nincs teteje,
Vén korcsmáros lakik benne,
Hej te zsidó! a lelkedet!
Hová tetted a pénzedet?“

Vagy:

„Zsivány ment a zsidó konyhájába,
Ellopta a krumplit vacsorára.
Gondolkodik a zsidó magában,
Ach váj! ach váj! mi lesz vacsorára?“

(Ez utóbbi bizonyára csak a 17. századtól kezdve keletkezhetett, minthogy Drake csak 1586-ban hozta be hazánkba a burgonyát).

A zsidó el nem engedi adósságát, sőt adóssait meg is kinozza:

„Bíró az adóért, pap, mester a stóláért,
A zsidó korcsmáros pálinka áráért,
Zaklatják szüntelen (t. i. a parasztot)“

Még szerelmes is tud lenni a zsidó:

„Ugyan mi ennek az ára . . .“
„Egy garas ide vagy oda,
Négy garasért adom oda,
Pedig öt volna az ára . . . oda adom,
Csak csókoljon meg galambom.“

„Bizon én meg nem csókolom,
Mert zsidó valláson vagyok.“

(Ezen népdal valószínűleg a 16. században keletkezett, mivel a reformáció és a mohácsi vész korában csak a hit tartá fenn az embereket, s ekkor a nemzetiség mélyen egybe volt forrva a vallással s a zsidótól mindenki elfordult.)

Ennyit a népdalokról; lássuk most a közmondásokat.

A közmondásokban találhatjuk a bölcselmiség első alkatrészeit, jóllehet, hogy rendszert hiába keresünk bennük, a népnek rendszere nincs, hanem van igenis élete és szelleme. A közmondásokban a nép gondolkodásmódja tükröződik vissza, tehát a bennük rejlő bölcselmiség nem más, mint azon tér, melyre és meddig a nép esze kihat, azaz a nép gondolkodásának eszmélkedésének köre.

Közmondások alatt mindama rövid szólásmódokat értjük, melyek a népnél örökölt formában szájrul-szájra járnak. E szerint a közmondások történeti fejlődéséről nem lehet szó, léteztek azok már, m. d. az emberiség még csecsemő korát élte. Ezen az életből meritett, szólásmódoknak alapja mindig valami tapasztalás, megtörtént dolog, A közmondásokat nem egye-

szerítve vagyok rá, én meg azt kérdelem a magam részéről:

Hát az keresztényi dolog-e: Istent és a szenteket a felhőkön mint valami kereveken, vagy karszékeken ülve, ábrázolni?

Hát az keresztényi-e; a Krisztusból egy római patriciust csinálni, s a mindkét nemű szentekből az ő házi cselédjeit?

Hát az keresztényi-e: felcizcomázni az Isten képét drága kelmékkel, felültetni arany, vagy ezüst trónra, drágakövekkel gazdagon, jogart adni a kezébe, koronát a fejére, s mind ezt a felhők közepett?

Hát az keresztényi-e; a szent szűz anyát Pompadour marquisnő jelmezébe öltöztetni s kilogrammszámba beborítani csecsebecsékkel?

Nekem volt alkalmam a különféle vallásfelekezetek istentiszteleteit tanulmányozni, s állithatom, hogy sem a buddhista, sem a brahman sem másféle bálványok nem furcsábbak, mint egynémely Madonnakép egyik-másik keresztény templomban.

Vereschagin V.

Jókai e levélhez a következő kommentárt írta:

A mi a lényegét illeti, Vereschaginnak a felfogásában határozott tévedés van. Ő az evangelista szavait Jézus négy testvéréről úgy értelmezi, mintha azok Máriának a szülöttei lettek volna. Ennek a ezáfolatát azonban megtalálhatja ugyanazon evangelistában, a hol elmondja, miként akart József Máriától elválni. A zsidó törvények szerint ilyen elvalási okot csak özvegy férfinak volt szabad felhozni, második házassága alkalmával, a mely vőlegény első házasságánál tett e miatt panaszt, elválhatott ugyan; de előbb a templom előtt szíjjal megkorbácsolatott. Tehát magá-

sek, hanem egész népek csinálják, mindegyik határozott tényből veszi eredetét, mely tényt oktatás, intés vagy kigunyolás céljából, megtörténte után rövid mondatba foglalta a nép s így él ezen mondás nemzedékről-nemzedékre, anélkül azonban, hogy az utókor birtokába juthatna annak tudásáról, hogy milyen tényből eredt azon közmondás.

Közmondásaink köre kihat néhány nemzetre s városra, emlegeti a velünk egy hazában élő népfajokon kívül a törököt, olaszt, tatárt, tud valamit mondani a székelyekről, oláh és tót népek felől, sokat tréfál a cigánnyal, sőt még a zsidót is emlegeti. Ami ez utóbbiakat illeti, nézzük ezek közül a legismertebbeket, melyekből a zsidók összes tulajdonságai kimagyarázhatók. A nép felvette közmondásaiba a zsidók egyes igen üdvös életszabályait is; mint pl. »Zsidók közt is a legöregebb hajtja a lovat« azaz a család tagjai közt a legöregebbnek legyen legtöbb tekintélye. »Zsidó is megverte fiát, midőn először nyert.« Ez bizonyára a fiatalság könnyelműségére vonatkozik; akár nyernek, akár vesztenek, el kell őket a játéktól szoktatni.

De leginkább a zsidók rossz tulajdonságait látjuk a közmondásokban. »Zsidó asszonyon mindig fittyeg valami« azaz piszkos. »Zsidó kézre került« azaz csaló

ból e két irás összevetéséből bebizonyítható, hogy Józsefnek a négy fia az első feleségétől való volt.

De hát nem is az exegesis dolga ez, hanem a belső lelki világé, a mit nem lehet okoskodással se kiüríteni, sem betölteni; — mi szükséges egy festőnek a vallásos megnyugvást felháborítani a hívők lelkében?

Ennél a kérdésnél egész közel kell lépnünk Vereschaginhoz.

En már akkor kezdtem a művészre figyelmessé lenni, a mikor a legelső vázlatát közölte egy francia népismeji vállalatban. A genialis felfogáson kívül, a tárgyaknak sajátzerű következetes összeállítása tette őt feltűnővé: a mit azóta a művészi technikának mondhatnám elementáris hatalmával látszik végrehajtani.

Philosopháljunk egy kicsit.

Három uralkodó eszme mozgatja az emberek világát: vallás, hősiesség és szerelem. E három őserőnek bármelyike nélkül is az élet nem érdemes az élet névre. És mind a három eszmének van megdicsőülése és van elfajzása. A vallás megdicsőülése az emberszeretet, az erény; elfajzása a türelmetlenség, a fanatizmus; — a hősiesség megdicsőülése a hazaszeretet, önfeláldozás; elfajzása a fajgyűlölet, a hódítás, a vérengzés vágya; — a szerelem megdicsőülése a hűség; elhajzása a bujaság. De hogy hol kezdődik az egyik? hol végződik a másik, meddig tart az isteni regio, hol kezdődik az emberi zóna, hol szál alá az állati vágyakig? ezt még nem tudták meghatározni a bölcsek.

Aztán ennek a három eszmének a szolgálatában áll az egész világ. És különösen a szellem bajnokai. Először is, a kik szerelmet festenek.

Azután következik a hősiesség. Egész légió a festők száma, kik a harci dicsőség megörökítésén fáradoztak.

Vereschagin is festett csataképeket. Egy egész cyclust a nagy diadalmas harczokból, és azoknak ered-

kezébe. »Mevagyok, mint a zsidó fontja« azaz rosszul. »Zsidó vecsernye« ez nagy lárma-ra vonatkozik. A zsidók állítólagos pénzsomját következőben látjuk visszaadva: »Zsidónak is szent asszonya Maria« vagy »Zsidó is szereti Máriát a körmöczi aranyon.«

Jellemzi a zsidók ügyességét a kémlelésben és szemmel tartásban a következő:

»Asszonyok zsidója« azaz oly egyén, ki férjök távollétében szemmel tartja az asszonyokat.

Fenyegetődzésre mondják:

»Megtanítlak a zsidó miatyánkra« t. i. a zsidó tanítók tanításnál régente mindig verték tanítványaikat.

Gyermekeknek mondják:

»Zsidó van a házban« ha szobába lépve fején hagyja kalapját.

A félelem kifejezésére használják:

»Fél, mint nagypénteken a zsidó« t. i. akkor voltak üldözések. »Fél, mint a zsidó a körösztül« t. i. midőn kényszerítették őket a kikeresztelkedésre.

Jellemző, hogy a zsidók előtt csak az bir érvényes nyel, ami megvan, a közmondás:

»Voltra zsidó sem ad.«

A »nincs« kifejezésére mondják:

ményéből. Maga ott volt; benne élt a csaták világában, ott lakott a táborban, a csatamezőn: tudja, hogy milyen a háboru képe. Rendkívüli technikája mellett semmi sem lehetetlen rá nézve; a mi szóval elmondva, képtelenség volna. Hómező, melyen egyenes ut vág keresztül, az ut mellett a táviró sodronyos póznái, az ut közepén varjuk, félig hóval temetett fekvő emberalakok körül. — Egy előrs a Sipkaszorosban, kit álló helyében eltemet a hó. — Egy nevezetes csata, melynél egy század kitűnő hős egymás mellett fekszik, a garádon inneni árokban meghuzva magát az ellenség elől; a vezér a vályogház falához lapul leszködve. — Utóljára egy sötét elhagyott kórház belseje. a minek látása az embert még álmaiban is kísérti, akár rettenetes fantasia, akár rettenetes látomány adta is hozzá az eszmét.

Ki ne találná meg az egész eszmejárásban a lelánczolt sántát, a ki mellére rakott Pelion és Ossa hegyeit, kinlódó óriás erővel emelgetni törekszik. „Hát kell ez ti nektek?” azt kérdi Verescsagin minden képe: az egész képcycclus. S a népek nem értik meg a kérdését. Azt mondják, realista.

Mert hát egyik fájnak a másikat gyűlölni kell: ezt kívánja a hősi ösztön. A ki más nyelven nevezi az Istent, az ellenség: azt meg kell ölni. — Aztán már az sem elég, hogy egy nyelven ejtik ki az Isten nevét; de ha másként mondják ki a végbetűt: az egyik így mondja „Boh” a másik „Bog”, ez elég ok arra, hogy egymást fejbeverjék: akkor jön egy harmadik, a ki így mondja „Bozs” s az leüti mind a kettőt.

S a hol a fajgyűlölet kifárad már, s pihenni vágya, ott újra lelket ver belé a fanatizmus. Ennek a képét gyűjti csoportba Verescsagin. Évtized óta kísérem figyelemmel ebben a munkájában. Ő maga bejár minden világrészt s saját szemlélete után, bámulatos művészi felfogással varázsolja elevenné magát a kőből épült vallást: a törökök, indusok, arabok, moscseit, pagodáit, sziklatemplomait, azoknak az ájtatosságát, hozzáadja

»Van, mint a zsidónak szalonnája.«

Valamikor a zsidókat is a pogányok közé számították, miről tanuskodik a következő:

„Három görög, három török, három zsidó kilencz pogány.“

Mondják, hogy a 48-as évek előtt a zsidók minden- esetnek beálltak földesurakhoz; volt is minden földesurnak egy zsidója, ki iránt bizalommal viseltetett; rész- sitette is nemies védelmében, mit a közmondás bi- zonyít:

»Ha te ütöd az én zsidómat, akkor ütöm én a tiedet,“ tehát ez mutatja, hogy a zsidó a földesurnak pártfogoltja volt.

Mint látjuk, a népdalok és közmondásokban nin- csen a zsidó határozottan rossz színben feltüntetve, hanem csakis túlozva és elferdítve. Nem lehet el- vitatni a zsidóktól egyes rossz tulajdonságokat s ezek nekik kétszeresen lettek beszámítva; de azok- nak bölcs és hasznos életszabályai is azonnal fel- tűntek a velük együtt élő népek szemében; s a zsi- dók ezen részint jó, részint rossz tulajdonságainak ki- nyomtatát látjuk a népdalok és közmondásokban, me- lyeket felsoroltunk.

(Vége.)

a zsidók Jeruzsalem-síratását a szent falakra borulva, rajongó fenségével, s prosai intermezzóival. Valamen- nyi kép egy alapeszmét hirdet: azt, hogy áhitat, az Isten imádás a nem keresztény népeknél is magasztos, mennyei, fenkölt vezérindulat. — Ezt az eszmét találni meg keleti képeiben. — Azután összegyűjti a fanatiz- mus képeit: az indus fakirt, a persa martyrt, a ki réz- lánczokat huz át a bőre alatt, s Ali haláának ünnepe- n élés karddal vagdalja a homlokát; majd a keresztény vallás tulbuzgó sectariusait: a skopesiket, a duhobor- czikat, az üldözött eretnekeket. Ezek is mind egy eszme- körül csoportosulnak, kiket caucasusi rejtekeikben felkeresett. A fanatizmus mindenütt ugyanaz: ke- resztényeknél és pogányoknál. Ijesztő comicum a fanatizmus, a gorilla az emberi indulatok között; pofája majomé, de fogai tigrisé.

Hisz a festőművészet legnagyobb részében a val- lás eszményképeit örökíték eddig: a Vatikán Log- giáin kezdve az utolsó orosz templomig. Ez ellen a tá- bor ellen akar-e harczolni »egy« ember? természetesen festve a csodát, emberinek az istenit? Annyi bizonyos, hogy ellenkező sikert ért el vele. Így jár az ecset mi- kor philosophál.

Kálnoky gróf.

A bécsi államférfiak fejeiről még mindig lelóg a mázsászópf, mely látkörüket elhomályosítja és oly bal- gaságokra ösztökéli őket, hogy valóban azt hihetné az ember, hogy kinézerekkkel van dolgunk, ha olyan jól nem tudnók, hogy a külügyminiszterium jelenlegi vezetője csak c s e h és nem L i m - f u, hanem K á l n o k y névre hallgat. Az a mi legujabban kiderül róla erősen klválifikálja őt arra, hogy a mandarinok országában vigye a külügyi tárczát, nem pedig művelt európai állam- ban, a hol a polgárdk egyenjogúsága törvénaileg biz- tosítva van. Alantabb közöljük azt a minden jogérze- tet felháborító eljárást, melyet Kálnoky gróf külügy- miniszter az Egyesül-Államok követével szemben el- követett, mert az utóbbiról, a N e w - Y o r k b a n spiczliszolgálatokat végző osztrák követ S c h ä f f e r báró azt az értesítést adta, hogy zsidó felesége van, kivel polgári házasságban él. Hogy mily igazságtal- lan és balga az osztrák külügyi hivatal felfogása, azt az Egyesült-Államok államtitkara legvilágossabban tün- teti fel abban a levélben, melyet Schäffer báró útján Kálnoky grófhhoz juttatott. Hogy olvasóink tudják, mi- kép gondolkoznak az okos emberek a mi külügyminisz- terünkről, itt közöljük a kérdéses korespodenciát egész terjedelmében.

Cleveland, az észak-amerikai Egyesült-Államok el- nöke, a szenátus határozatához képest az ügyben a hi- vatalos levelezést a szenátus elé terjesztette.

A bécsi esetről az okmányok a következőket mondják: Május 4-én értesíték, Bayard Schäffer bárót, Ausztria-Magyarország washingtoni követét, hogy az elnök Keileyt nevezte ki Francis követ utódjává Bécsbe, Május 9-én Schäffer báró közölte Bayarddal Kálnoky gróf május 8-án kelt jegyzékét, mely szerint Keiley kinevezése Bécsben ugyanazokat az aggodalmakat kelti, mint Rómában: Kálnoky tehát felkéri Schäffer bárót, hogy az Unio kormányát a legbarátságosabb módou,

figyelmeztesse ama általánosan divó diplomáciai szokásra, mely szerint valamely követ kinevezése előtt szokták az illető kormány beleegyezését kikérni, hogy továbbá olyan idegen követ állása, ki polgári házasság utján egy zsidó nőt vett feleségül, Bécsben tarthatatlan sőt lehetetlen lenne.

Egy május 18-iki kommunikében Bayard közli Schäffer báróval, hogy Keiley már 7-én elutazott s így Kálnoky gróf jegyzékét már nem lehetett vele közölni. Bayard azután így folytatja: A kérdés, melyet az ön kormánya fölvet, a legnagyobb fontosságú elveket rejti magában s a mennyire tudom, egészen elszigetelve áll az új korban s a barátságos nemzetek közti érintkezésben. Minthogy ez ügy az elnök elé terjesztetett, én utasítottam, az ön kormányát ön által értesíteni, hogy az okot, mely miatt az Egyesült-Államok által az ön kormányához küldött követtől a szokásos udvariasságokat meg akarják tagadni, — mert, ugyanis az ön kormánya azt sejtí, hogy a követ nevének bizonyos vallása van, vagy bizonyos vallásos szektához tartozik — az amerikai nép végrehajtó hatalma nem helyeselheti, hanem igen határozottan visszautasítandó. Ez ország legfőbb törvénye világosan kijelenti, hogy az Egyesült-Államok egy tisztviselőjét sem szabad vallásvizsgálatnak alávetni, hogy továbbá a kongresszusnak valamely vallás befogadása iránt törvényt hozni nem szabad. Az Unió kormánya a törvény kormánya, s kell, hogy minden aktusa törvényes alapon nyugodjék. Nem áll sem az elnök, sem a kongresszus vagy valamely bíróság hatalmában kutatni valamely tisztviselő vallását s az eszme, hogy az egy idegen kormánynak legyen megengedve, még kevésbé fogadható el. Ez alapelv megsértését eltérni annyi lenne, mint polgárainkat vallásuk miatt jogaiktól megfosztani. Mindazt, a mi ily szent jogot érinteni alkalmas, határozottan vissza kell utasítani s meg vagyok győződve, hogy honfitársaim mindig visszaemlékezve a szenvedésekre és áldozatokra, melyeket az elvált viseltek, sohasem fogják tűrni, hogy az valamely okból vagy bármi ürügy alatt megérintessék. Az alapelvvel összhangban áll az amerikai társadalom ama csaknem ép oly hatalmas nem írott törvénye, mely gyöngéd figyelemben részesíti a nőt az Egyesült-Államokban, s tiszteletet követel a kül- és belföldön az anyák, hitvesek, leányok számára a köztársaságban. Az eset, mely itt fenforog, az Egyesült-Államok olyan követének esete, ki kétségkívül képesítve van állására s kinek kiküldése a szóban levő kormányhoz ennek hivatalnokbi által csakis abból az okból kifogásoltatik, hogy neje állítólag oly vallásu hitet követ, mely vallás az Egyesült-Államok legtiszteltebb és legértékesebb polgárai közül soknak vallása. Az Egyesült-Államok elnöke nem hiszi, hogy olyan tan vagy olyan szokás, mely a vallás- és lelkiismereti szabadságot annyira fejére állítja, mely annyira nélkülözi a katholicitást s ekkép annyira ellenkezik ama időszak szellemével, melyben élünk, a polgárokult viláatól csak egy perczig is elismertetnék s hogy diplomáciai érintkezésben uralkodhatna. Meg vagyok győződve, hogy ilyen nézetet az Egyesült-Államok népe vagy valamely kormány, mely az országot képviseli, sohasem fogja eltérni. Tekintve mindezt, Bayard felkéri a bécsi kormányt, hogy kifogását újabb megfontolás tárgyává tegye«.

Schäffer b. május 19-iki kelettel azt válaszolja, hogy nem érzi magát felhatalmazva, a Bayard ur által felhozott inokok felett vele vitatkozni és erről értesítette is kormányt. Csak azt a figyelmeztetését ismétli, hogy Keiley ne utazzék Bécsbe, a míg fogadtatása az

osztrák kormány által nincs biztosítva. Másnap Bayard ur újabb jegyzékét intézett Schäffer báróhoz.

Utólag ugyanis eszébe jutott, hogy Kálnoky gróf május 8-ról kelt táviratában egy második körülményt is említett, az t. i., hogy az általános diplomáciai szokás szerint, valamely követ kinevezése előtt mindig megkérdezik az illető kormánynál, vajjon nem ellenzi-e a kinevezést? Bayard átkutatta a szövetségi kormány annáleseit, de azokban nem talalta egyszer sem feljegyezve, hogy a szövetségi kormány bármely idegen kormányhoz ily kérdést intézett. Ily szokás fennállhat az európai államok között, de az Egyesült-Államokban fontos indokokból mellőzték, és fogják mellőzni e szokást. Megjegyzi, hogy Keiley kineveztetését a lehető legrövidebb idő alatt tudatta és reményli, hogy az osztrák-magyar uralkodó nem fogja Keileyt visszautasítani, met nem volt előzetesen bejelentve.

Junius 17-én Francis szövetségi követ Bécsben, hosszabb levélben a következőkről értesítette az államtitkárt: Szögyényi külügyminiszteriumi osztályfőnök értesítette, hogy a bécsi külügyi hivatal komoly kifogásokat emel Keiley kineveztetése ellen, de nem azért, mivel Keiley felesége zsidó.

Junius 24-én és 30-án mr. Francis újból referál eredménytelen fáradozásairól; a bécsi kormány megmaradt elhatározása mellett.

Julius 1-én Bayard államtitkár felszólítja a követet, hogy adja át visszahívó levelét és követség ügyeinek vezetését bizza titkárára. Aug. 6-án Lee követségi titkáé is tédatta táviratilag, hogy a bécsi kormány nem hajlandó Keileyt elfogadni és más követ kinevezését kéri.

Október 9-én azt írja Lee, hogy Kálnoky gróf beismerte, hogy Schoffer b. a tárgyalások folyamán tévezett. Aug. 31-én mr. Bayard újabb levelet intézett mr. Leehez, melyben visszapillantás vetve az egész ügyre, ama véleményének ad kifejezést, hogy az osztrák kormány a követvisszautasítási jogot annyira tulhajtotta, hogy szinte azt hinné, hogy tetzése szerint akarja a követet megválasztani.

Ez ellen a szövetségi kormánynak tiltakoznia kell. Augusztus 26-án Keiley visszautazik ameríkába, és Washingtonban beadta lemondását, mert nem fogadhatja el az oly hivatal után járó fizetést, melynek kötelezettségeit nem teljesítheti. Szept. 15-én Bayard értetítette, hogy lemondása elfogadtatott és megdicsérte magatartásaért.

H I R E K.

— A köpesdi rom. kath. lelkész roppant antisemita volt, a ki az ottani zsidó lakókat tőle kitelhető vehemenciával üldözte. A mult országgyűlési választások alkalmából képviselő jelöltképen is fellépett és eminőségben a legvezedelmesebb bujtogatásokat követte el annyira, hogy a községbeli zsidók élete és vagyona komoly veszélyben forgott, Miután megbukott, azzal boszulta meg magát, hogy majdnem minden nap más zsidót perelt be a legczifrább czimek alapján. A zsidó hitközség sehogy sem tudta kiengesztelni, a pap hajthatatlan maradt. Végre eszébe jutott az elnöknek, hogy legjobb lenne őt a zsidó hitközség előljárásági tagjának megválasztani, miután ezt meg is cselekedték

és az antiszemita lelkész a tisztet elfogadta, annyira megváltoztatta hangulatát, hogy buzgó zsidóbarát lett belőle.

— A reformált zsidó hitközség ügyében a vallás és közoktatási miniszter leiratot küldött a főváros-hoz, a miben elmondja, hogy az új hitközséget az orsz. izr. iroda általános szervezési szempontból kifogásolja, a rabbiképző intézet tanári kara meg dogmatikai szempontból, mert Mózes öt könyvének törvényeivel több tekintetben ellentétbe áll s több, az izraelita vallást karakterizáló szertartást egészen elhagy. Fölhivandónak rendeli tehát dr. Herzfeld Samu urat, mint a hitközség mostani elnökét, hogy a két oldalról támasztott ellenvetésekre a hitközség nyilatkozzék, addig az alapszabályok jóváhagyása tekintetében a miniszter nem dönt se jobbra, se balra.

Váczról írják nekünk: A váczi stquo izr. iskola nagy terme december hó 25-én lélekemelő ünnepélynek volt színhelye. E helyen fényes tanubizonyosságát adta a „Malbiseh Arminum“ egylet nemes és áldásos tevékenységének, midőn a ruha és lábbeli nélkül szükkölködő iskolás gyermekeket nagylelkűleg megajándékozta. Az ünnepélyt bevezető ima után Reiser iskolaszéki elnök megható beszédben ecsetelte ama gyermekek nyomorát, kik a jelenlegi zord időben még a legszükségesebb ruhaneműnek is híján vannak. Reiser után Ullman Frigyes főrabbi tartott beszédet, melyben háláját fejezi ki ez ünnepélyhez hozzájárult minden egyes jóltevőnek. Utána Witt Manó iskolaigazgató ur inté az imént megajándékozott gyermekeket, hogy a jótékonyság műveléséről majdan ne feledkezzenek meg. Egy ima fejezte be a humanismus e kegyetes ünnepélyét.

H i r d e t é s e k.

Harmincz év óta legjobb hírnévnek örvend!

A németországi gyógyászati ügytársulatok által megvizsgált és kitünő alkalmazhatósága végett a magas cs. kir. magyarországi helytartóság által engedélyezett

KÖSZVÉNY-VÁSZON

mindenféle köszvény-, csúz (Rheuma), inszaggatás, mell-gerincz fájdalmak, keresztcsontfájás (Hexenschuss), láb-köszvény stb. ellen, mint legelső gyorsan s biztosan gyógyító szer biztos sikerrel használható.

Egy csomag ára 1 frt 5 kr. kettőserejü 2 frt 10 kr.

Dr. Hufeland híres orvos gyógyászati műveiben következőleg nyilatkozott: „Két betegség van, melyek ellen az orvosi tudomány sikertelenül látszék erős gyógyszereket feltalálni; ezen bajok a fejszű és köszvény.“ — Ezeknek óvszere a köszvény vászon által ölelve van.

Dr. BURON párisi általános sebtapasza

mindenféle sebek, genyedések, körömgnyuladások, ugynevezett körömméreg ellen; mindennemű égési sebek, sérülések, harapás, szurás és vágás által ejtett sebek, tyukszem, fagydagánat, stb. stb. ellen, mint első csálhatatlan szer alkalmazható. Egy köcsög ára 70 kr, kisebb köcsög 35 kr. — Postán küldve 10 krral több. Valódi minőségben Budapestben egyedül csak Török József ur gyógyszer-tárában, király-utca; Thallmayer és Seitz gyógyfű-kereskedése, nádor-utca. — Aradon: Tones és Társa. — Brassó: Fabik Ede, gysz. a piacon, Kugler. — Debreczenben: Rothschnek ur gyógyszer-tárában. — Eger: Köllner gysz. Gyöngyösön: Vozary gysz. — Kolozsvárt: Wolff és Hintz gyógyszerészeknél. — Mohácson: Jezevics Károly. — Miskolcz: Ujházi gysz. — Nagyváradon: Molnár gysz. — Pécssett: Pachet E. — Pancsova: Tantner. — Szegeden: Kovács gysz. — Székestehérvár: Dieballa Gy. — zig-tváron: Ehrenfeld W. — Temesváron: Jahner és Tarczay gyógyszerészek. — Ujvidék: Grossinger gysz.

Gyomor és altesti bántalmak ellen biztos vértisztító gyógyszerként ajánltatnak, az egészség-fentartó és vert megújító keleti növényekből készült

csoda-labdacsok

a római jezsuita-rend egykori házi-orvosának a híres dr. Laurinak rendszere alapján készíti

BECK BÉLA,

gyógyszertártulajdonos

Kadarkuton,
(Somogy-megye.)

Minden gyomor- és altesti bajoknál, haszorulás, elnyálkásodás, felfuvódás, aranyér, váltóláz, sárgaság, sápadtság, rendetlen havi tisztulás, vese- és májbajok, bőrküütések, a női élet átmeneti szakában és ezekhez hasonló bajok ellen; — az emésztést előmozdítják és rendkívül kellemes olvasztó hatásuk. Egy eredeti pecsételt papír-doboz 50 db. labdacst tartalmaz: ára használati utasítással 50 kr., 7 doboz 3 frt, 12 doboz 5 frt, 25 doboz 10 frt. Postán legkevesebb 2 doboz küldetik. Szállítólevél és csomagolásért 10 kr. számítatik.

Valódi minőségben kaphatók: Budapestben: Török József gyógyszerész urnál, király-utca 12; Kriegner György gyógyszerész urnál, a Kalvintéren. Kadarkuton: Beck Béla gyógytárában.